

Małgorzata Schild

Badania archeologiczne prowadzone w 2001 roku na terenie województwa podkarpackiego

Rok 2001 przyniósł na terenie woj. podkarpackiego szereg odkryć archeologicznych, istotnych dla historii i pradziejów Polski południowo-wschodniej. Badania ratownicze na tym obszarze stanowiły 61%, ogółu przeprowadzonych prac archeologicznych, pozostałe, to głównie badania sondażowe, dokumentacyjne i nadzory archeologiczne. Generalnie większość realizowanych prac miała na celu zabezpieczenie stanowisk niszczonych w wyniku czynników naturalnych (erozja gleby, głęboka orka) i zagrożonych rozwojem infrastruktury technicznej, oraz rozpoznanie stanu zachowania stanowisk.

Rozpoczęły się badania ratownicze na stanowiskach osadowych w Korczynie (stan. 80), Łajscach (stan. 1 i 9), Manasterzu (stan. 7), Sanoku-Olchowcach (stan. 1), Wyżnem (stan. 14) i Żurawiczkach (stan. 15), a ich wyniki potwierdziły bardzo dużą wartość poznawczą, rozpoznanych dotąd wstępnie w trakcie badań powierzchniowych AZP, stanowisk. Na szczególną uwagę zasługują badania przeprowadzone na kolejnym z kurhanów w Średniej, znajdującym się w kompleksie kopców Pogorza Dynowskiego.

Kontynuowano prace ratownicze na rozległych osadach wielokulturowych w Grodzisku Dolnym (stan. 22), Hłomczy (stan. 1), oraz na cmentarzyskach grupy tarnobrzeskiej w Lipniku (stan. 5), Wierzawicach (stan. 18) i Pałuchach (stan. 1).

Wyjątkowy charakter miały wyprzedzające ratownicze badania archeologiczne prowadzone z ramienia Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie i Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego na osadzie wielokulturowej w Wysokiej k. Łańcuta, związane z zagrożeniem stanowiska przez planowaną w tym miejscu budowę parkingu.

Nieoczekiwane rezultaty przyniosły badania weryfikacyjne prowadzone przy rotundzie na Wzgórzu Zamkowym w Przemyślu, oraz prace prowadzone pod Katedrą i na ul. Tatarskiej – Kapitulnej w Przemyślu.

Należy również wspomnieć o badaniach ratowniczych przeprowadzonych przez Muzeum Okręgowe w Rzeszowie na stanowisku 7 w Przedmieściu Czudeckim (zamek), przy współpracy z lokalnym środowiskiem miłośników historii i władzami samorządowymi. Wykonano również plan sytuacyjno-wysokościowy dla stanowiska kurhanowego w Ulanowie III (stan. 117).

W 2001 roku na terenie Podkarpacia realizowano na szeroką skalę program Archeologicznego Zdjęcia Polski, badania powierzchniowe zostały przeprowadzone na 19 arkuszach AZP (por. tabela II). W trakcie prac rozpoznano powierzchniowo i zaewidencjonowano łącznie 1 163 stanowiska archeologiczne. Aktualny stan zaawansowania badań AZP na terenie woj. podkarpackiego przedstawia mapa na ryc. 1.

Badania finansowane były ze środków Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z siedzibą w Przemyślu, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Rzeszowskiego (w roku 2001 WSP w Rzeszowie), oraz ze środków inwestorów prywatnych i instytucji samorządowych. Wyniki tych badań zostały zaprezentowane na konferencji sprawozdawczej w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

Ponadto prowadzono nadzory archeologiczne w trakcie realizacji inwestycji na terenie ośrodków staromiejskich w Przemyślu, Przeworsku, Łańcutie, Krośnie i w Rzeszowie, a wyniki nadzorów potwierdziły konieczność prowadzenia prac konserwatorskich na obszarach stref obserwacji archeologicznej.

Tabela 1

Zestawienie stanowisk archeologicznych badanych w 2001 roku na terenie woj. podkarpackiego

Lp.	Stanowisko	Gmina	Charakter stanowiska	Chronologia/ /kultura	Rodzaj badań	Autor
1	2	3	4	5	6	7
1.	Albigowa 1	Łańcut	Cmentarzysko	GT	ratownicze	W. Blajer
2.	Grodzisko Dolne 22	loco	Osada, cmentarzysko	EK, KT, GT, OWR, WS	ratownicze	S. Czopek J. Podgórska-Czopek

1	2	3	4	5	6	7
3.	Bachórz 16	Dynów	Osada	GT, WS	ratownicze	M. Parczewski
4.	Hłomcza 1	Sanok	Osada	PS, EB, OWR	ratownicze	A. Muzyczuk
5.	Korczyzna 80	loco	Osada	KO	ratownicze	J. Gancarski
6.	Lipnik 5	Kańczuga	Cmentarzysko	EK, KT, GT	ratownicze	W. Blajer
7.	Łajsce 1	Tarnawiec	Osada	KO	ratownicze	J. Gancarski
8.	Łajsce 9	Tarnawiec	Osada	KO	ratownicze	J. Gancarski
9.	Łańcut 1	loco	Zamek	ON	nadzory	A. Gruszczyńska
10.	Manasterz 7	Jawornik Polski	Osada	KPL	ratownicze	R. Zych
11.	Paluchy 1	Sieniawa	Cmentarzysko	GT	ratownicze	A. Kostek
12.	Przedmieście Czudeckie 7	Czudec	Zamek	PS, ON	ratownicze	A. Lubelczyk
13.	Przemysł 12	Loco	Walu ziemne	XVII/XVIII w.	stacjonarne	A. Koperski
14.	Przemysł – Katedra	Przemysł	Rotunda	WS	weryfikacyjne	Z. Pianowski
15.	Przemysł-Zamek	Przemysł	Rotunda	WS	weryfikacyjne	Z. Pianowski
16.	Radawa 8	Wiązownica	Osada, cmentarzysko	EK, EB, OWR	ratownicze	G. Kieferling
17.	Sanok 1	Loco	Zamek	PS	ratownicze	M. Zielińska
18.	Sanok-Olchowce 1	Sanok	Osada	EB, KP, WS, PS, ON	ratownicze	W. Poradyło
19.	Strzyżów 22	Loco	Zespół dworski	PS, ON	ratownicze	A. Lubelczyk
20.	Średnia 3	Krzywcza	Kurhan	KCS, KM	ratownicze	P. Jarosz
21.	Trepcza 2	Sanok	Grodzisko	WS	ratownicze	J. Ginalski
22.	Wierzawice 18	Leżajsk	Cmentarzysko	GT	ratownicze	K. Ormian
23.	Wysoka Łańcucka 1	Łańcut	Osada	EK, KM KT OWR	ratownicze	P. Madej W. Blajer
24.	Wyżne 14	Czudec	Osada	VIII/IX–X w.	ratownicze	A. Lubelczyk
25.	Żurawiczki 15	Zarzeczce	Osada	OWR, OŚ, ON	ratownicze	S. Dryja

Skróty: EB – epoka brązu, EK – epoka kamienia, GT – grupa tarnobrzeska, KCS – kultura ceramiki sznurowej, KM – kultura mierzaniowicka, KO – kultura Otomani KPL – kultura pucharów lejkowatych, KT – kultura trzciniecka, ON – okres nowożytny, OWR – okres wpływów rzymskich, PS – paleolit schyłkowy, Pś – późne średniowiecze, WS – wczesne średniowiecze, WEB – wczesna epoka brązu

Tabela II

Zestawienie badań powierzchniowych AZP

Lp.	Nr obszaru	Liczba stanowisk
1.	98–85	129
2.	98–90	15
3.	99–89	32
4.	99–90	5
5.	100–69	70
6.	100–84	59
7.	100–85	55
8.	101–69	75
9.	101–70	118
10.	104–79	287

Lp.	Nr obszaru	Liczba stanowisk
11.	108–82	156
12.	110–82	24
13.	111–81	20
14.	116–79	104
15.	118–76	0
16.	118–77	3
17.	119–76	0
18.	119–77	9
19.	120–77	2

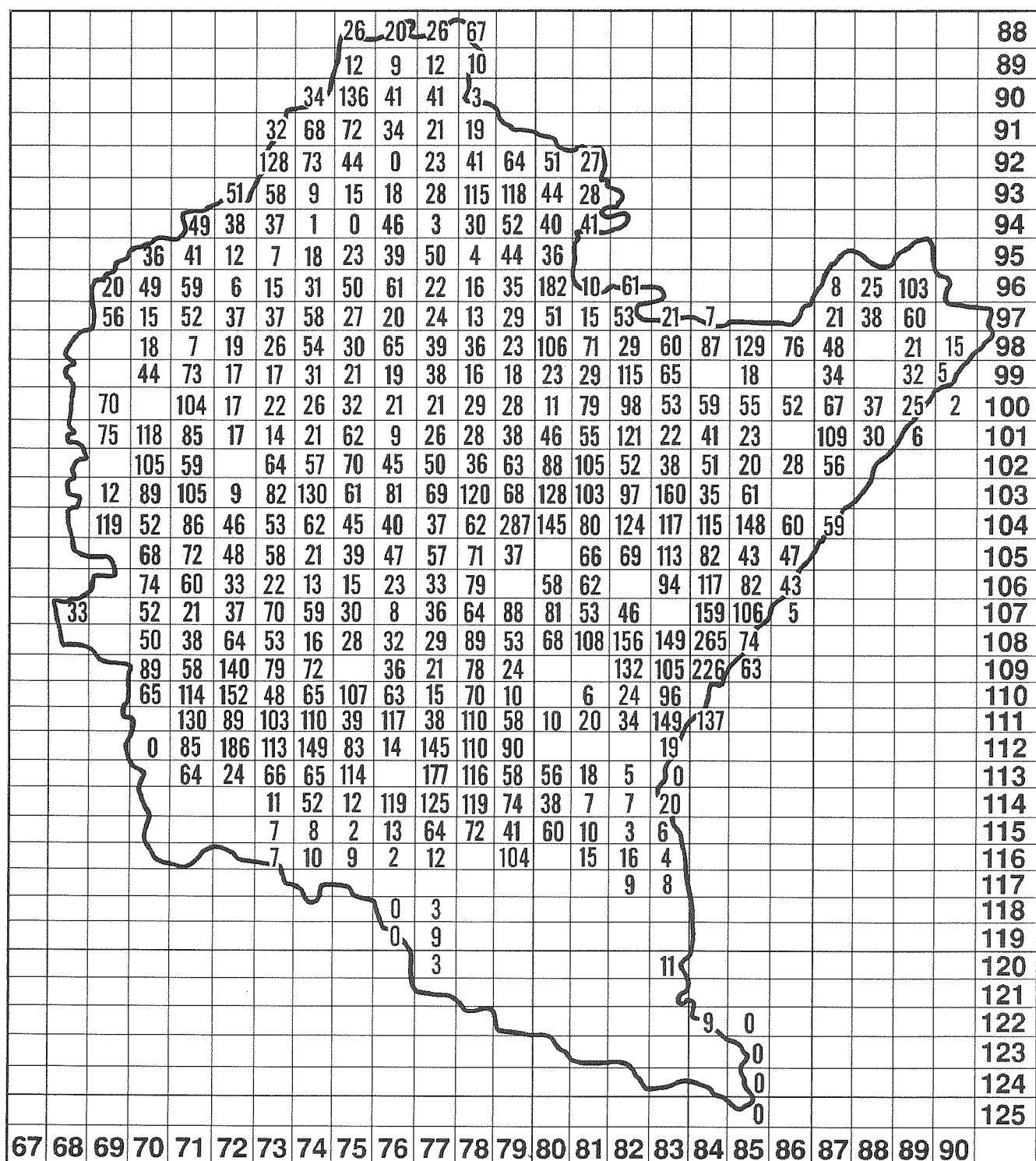

Рис. 1. Stan zaawansowania Archeologicznego Zdjęcia Polski w pld-wsch. Polsce (wg danych na koniec 2001 roku); obszary zbadane za-
znaczono cyfrą pokazującą jednocześnie liczbę zewidencjonowanych stanowisk

Abb. 1. Forschungsstand des archäologischen Bildes Polens (AZP) im Südostpolen (nach den Angaben fürs Jahresende 2001); die unter-
suchten Gebiete werden mit der Zahl markiert, die gleichzeitig die Anzahl der ins Verzeichnis aufgenommenen Fundstellen zeigt

Рис. 1. Состояние исследования памятников в рамках Археологической Съемки Польши (АЗП) на территории юго-восточной
Польши (согласно данным на конец 2001 года); исследованные районы обозначены цифрой, представляющей одновременно
количество взятых на учет памятников

Archäologische Forschungsarbeiten auf dem Gebiet der Vorkarpaten – Wojewodschaft, 2001 durchgeführt

Zusammenfassung

Das Jahr 2001 brachte auf dem Gebiet der Vorkarpaten – Wojewodschaft viele archäologische Entdeckungen, die für die Urgeschichte Südostpolens von Bedeutung sind. Die Rettungsarbeiten machten auf diesem Gebiet 61% der gesamten archäologischen Arbeiten. Den Rest bildeten vor allem Dokumentations – und Sondierungsuntersuchungen, sowie auch die archäologischen Aufsichtsarbeiten. Die meisten Arbeiten hatten zum Ziel, die durch die Naturfaktoren (Erosion der Erdoberfläche, tiefes Pflügen) sowie auch durch die Entwicklung der Infrastruktur gefährdeten Fundstellen zu sichern, und auch den Erhaltungszustand der Fundstellen festzustellen.

In diesem Jahr begannen auch auf den Siedlungsfundstellen in Korczyna (Fundst. 80), Łajsy (Fundst. 1 und 9), Manasterz (Fundst. 7), Sanok – Olchowce (Fundst. 1), Wyzne (Fundst. 14), Żurawiczki (Fundst. 15) die Rettungsarbeiten und ihre Ergebnisse bestätigten den grossen Wert der bis jetzt im Laufe der Geländebegehungen im Rahmen des Projekts Archäologisches Bild Polens (AZP) registrierten Fundstellen. Besonders bemerkenswert sind die Arbeiten, die an dem nächsten Kurgan in Średnia, der zu dem Hügelkomplex des Dynów – Hügellandes gehört, durchgeführt wurden.

Man setzte auch die Rettungsarbeiten auf den ausgedehnten, multikulturellen Siedlungen in Grodzisko Dolne (Fundst. 22), Hołomcza (Fundst. 1), und auf den Gräberfeldern der Tarnobrzeg – Gruppe in Lipnik (Fundst. 5), Wierzawice (Fundst. 18) und Pluchy (Fundst. 1) fort.

Einen besonderen Charakter hatten die durch Polnische Akademie für Wissenschaften in Krakau (PAN) und das Archäologische Institut der Jagiellonenuniversität durchgeführten Rettungsforschungen, die die multikulturelle Siedlung in Wysoka bei Łańcut umfaßten. Die Fundstelle war durch den an diesem Ort geplanten Parkplatz gefährdet.

Unerwartete Ergebnisse brachten die Verifikationsarbeiten, die bei der Rotunde auf dem Schloßhügel in Przemyśl sowie auch unter dem Dom und in der Tatarska- und Kapitulna-Straße durchgeführt wurden.

Man soll auch die durch das Bezirksmuseum in Rzeszów in der Zusammenarbeit mit dem lokalen Milieu der Geschichtsliebhaber und der Selbstverwaltung durchgeführten Rettungsarbeiten erwähnen, die die Fundstelle Nr 7 in Przedmieście Czudeckie (das Schloß) umfaßten. Man fertigte auch den Situationshöheplan für die Kurganfundstelle in Ulanów (Fundst. 117).

Im Jahre 2001 realisierte man auf dem Gebiet von Podkarpacie das großzügig angelegte AZP – Programm. Die Geländebegehungen wurden auf 19 AZP – Prospektionsgebieten durchgeführt (Vergl. die Tabelle II). Im Laufe der Arbeiten wurden insgesamt 1163 archäologische Fundstellen identifiziert und registriert. Den aktuellen Stand der AZP – Forschungen auf dem Gebiet der Wojewodschaft zeigt die Karte auf der Abbildung 1. Die Forschungen wurden aus den Mitteln der Wojewodschaftsämter für Denkmalpflege in Przemyśl, der Jagiellonenuniversität und der Rzeszower Universität (im Jahre 2001 Pädagogischer Hochschule in Rzeszów) sowie auch der privaten Investoren und der Selbstverwaltungen finanziert. Ergebnisse dieser Forschungen wurden auf der Tagung in Rzeszower Bezirksmuseum vorgetragen. Außerdem hat man auch die in den altstädtischen Zentren von Przemyśl, Przeworsk, Łańcut, Krosno und Rzeszów durchgeführten Investitionen archäologisch beaufsichtigt und die Ergebnisse dieser Aufsichtsarbeiten bestätigten die Notwendigkeit der konservatorischen Arbeiten auf diesen archäologisch interessanten Gebieten.

Ма́лгожата Шильд

Археологические исследования 2001 г. на территории подкарпатского воеводства

Резюме

Год 2001 характеризовался на территории подкарпатского воеводства рядом археологических открытий, существенных для истории и прайстории юго-восточной Польши. Спасательные исследования на этой территории составляли 61% от всех проводимых археологических работ, остальные, это главным образом, зондирования, документальные исследования и археологические надзоры. В общем, большинство проводимых работ была

направлена на сохранение уничтожаемых мест в результате естественных факторов (эрозия почвы, глубокая вспашка) и находящихся под угрозой вследствие развития технической инфраструктуры, а также на распознавание состояния сохранения мест.

Охранные раскопки предприняты на поселениях в Корчине (пам. 80), Лайсцах (пам. 1 и 9), Манастеже (пам. 7), Санок-Ольховцах (пам. 1), Выжном (пам. 14)

и Журавачках (пам. 15), а их результаты подтвердили высокую познавательную ценность мест распознанных до сих пор в рамках программы поверхностных исследований АСП. Особого внимания достойны исследования проводимые на одном из курганов в Средней, находящемся в комплексе холмов Дынувской возвышенности. Продолжались спасательные работы на обширных многокультурных поселениях в Гродзиске Дольном (пам. 22), Хломче (пам. 1), а также на могильниках тарнобжегской группы в Липнике (пам. 5), Вєжавицах (пам. 18) и Палюхах (пам. 1).

Исключительным характером отличались опережающие спасательные археологические работы проводимые по поручению Польской академии наук, Отделение в Кракове и Института археологии Ягеллонского университета на многокультурном поселении в Высокой б/Ланьцута, связанные с угрозой места под влиянием планируемого на этом месте строительства автостоянки.

Неожиданные результаты доставили проверочные исследования проводимые у ротонды на Замковом холме в Пшемьсле, а также работы проводимые под Кафедральным собором и на ул. Татарской – Капитульной в Пшемьсле.

Необходимо вспомнить также о спасательных исследованиях проводимых Окружным музеем в Жешуве в Пшемьсье Чудецком (замок – пам 7), в сотрудни-

честве с местной средой любителей истории и муниципальными властями. Был выполнен также ситуативно-высотный план для курганного памятника в Улянове III (памм. 117).

В 2001 году на территории Подкарпатья проводилась в широком масштабе программа АСП, поверхностные исследования на 19 листах АСП (ср. Таблица II). Во время работ были распознаны и подведены учету, в общем 1 163 археологических памятников. Актуальное состояние продвижения исследований АСП на территории подкарпатского воеводства представляет карта на рис. 1. Исследования финансировались на средства Подкарпатского воеводского реставратора памятников старины с местопребыванием в Пшемьсле, Ягеллонского университета и Жешувского университета (в 2001 году Высшей педагогической школы в Жешуве), а также на средства частных инвесторов и муниципальных властей. Результаты этих исследований были представлены на отчетной конференции в Окружном музее в Жешуве.

Кроме того, проводились археологические надзоры во время реализации инвестиций на территории центров старой части городов Пшемьсля, Пшеворска, Ланьцута, Кросна и Жешува, а результаты надзоров подтвердили необходимость проведения реставраторских работ на территориях зон археологического наблюдения.